

Onderzoek naar de waarde van
het golfbaan uitbreidingsgebied
“De Hooge Vorssel”
voor dassen
update

Das&Boom

Verslag opgesteld door Stichting
Das&Boom in opdracht van adviesbureau
Schenkeveld
Beek-Ubbergen, maart 2012

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Beleidskader	2
3. Gebiedsbeschrijving	2
4. Onderzoeksmethode	3
5. Resultaten	3
5.1 Huidige grondgebruik	3
5.2 Dassenburchten en dassenactiviteit	5
5.3 Dassentunnels en dassenactiviteit	10
5.4 Dassenslachtoffers	12
6. Conclusies	12

Bijlagen

Kaart 1	Ligging onderzoeksgebied en grondgebruik
Kaart 2	Locaties dassenburchten, dassentunnels en dassenslachtoffers
Kaart 3	Locaties dassenactiviteit

1. Inleiding

Er zijn plannen om het bestaande golfterrein ten noorden van Nistelrode uit te breiden met een aantal holes. Het plangebied voor deze uitbreiding bevindt zich in het actuele dassenleefgebied. Aangezien alleen onder bepaalde voorwaarden een uitbreiding van een golfterrein is toegestaan binnen een dassenleefgebied, heeft adviesbureau Schenkeveld Das&Boom in 2007 de opdracht gegeven om de waarde van het uitbreidingsgebied voor de das te bepalen. Om een update van deze gegevens te leveren is in 2012 het onderzoek nogmaals door Das&Boom herhaald.

2. Beleidskader

Juridische bescherming das:

In 2002 is de Flora- en faunawet ingevoerd, waarbij zowel de das als zijn burcht beschermd zijn. Dassen en dassenburchten mogen niet verstoord of vernietigd worden. In 2005 is deze bescherming uitgebreid waardoor er ook voor een ingreep in het landschap een zogenaamde Habitattoets uitgevoerd dient te worden, waarin maatschappelijk belang, gebrek aan alternatieven en het minimaliseren van negatieve effecten aangetoond dienen te worden alvorens er sprake kan zijn van compensatie. Bij deze toets wordt niet alleen gekeken naar effecten op de dieren zelf, maar ook naar effecten op de dassenburchten, voedselgebieden en migratieroutes.

Planologische bescherming das:

Het provinciale beleid, geformuleerd in het streekplan Noord-Brabant 2002, geeft aan dat in de Agrarische Hoofdstructuur (AHS landschap en AHS landbouw) nieuwvestiging of uitbreiding van golfbanen is toegestaan met uitzondering van subzone leefgebied dassen.

Formeel gesproken betekent dit dat het aangegeven plangebied niet mag worden ingericht als golfterrein.

Echter, de provincie Noord-Brabant heeft een onderzoek laten verrichten door het adviesbureau Arcadis (Dassen en golfbanen duurzaam samen? Naar een planologisch toetsingskader voor golfbanen in dassenleefgebied, 2005) of de uitbreiding dan wel nieuwvestiging van golfbanen binnen dassenleefgebied mogelijk is en onder welke voorwaarden. Het Arcadisrapport biedt een handvat voor verder (veld)onderzoek waarvan de resultaten een aanleiding kunnen zijn om van het streekplan af te wijken.

3. Gebiedsbeschrijving

In 2007 zijn alleen de ten oosten van het huidige golfterrein liggende gebieden onderzocht. Omdat inmiddels de uitbreiding van het golfterrein ook ten westen van het huidige golfterrein wordt gepland (voormalige MOB-complex) is in dit onderzoek ook het westelijke leefgebied onderzocht. Het onderzoeksgebied wordt weergegeven op kaart 1.

4. Onderzoeksmethode

Op 1 en 15 maart 2012 is het onderzoeksgebied bezocht. Hierbij zijn een aantal zaken onderzocht:

1. Het huidige grondgebruik;
2. De locatie en status van de dassenburchten evenals sporen die duiden op de aanwezigheid van dassen zoals graafactiviteit, wroetsporen, mestputten en wissels. Omdat dassen een grote homerange hebben, zijn ook de bekende dassenburchten bezocht binnen een straal van 1 km van het onderzoeksgebied;
3. Het gebruik van de dassentunnels onder de A50 tussen het viaduct Nistelrode en Zevenbergen (hectometerpaal 128.650 t/m 129.720), onder de Berghemseweg en onder de Nistelrodeseweg/Heescheweg.

Om de aanwezigheid van dassen in het gebied verder te bepalen worden de gegevens van verkeersslachtoffers onder dassen uit de databank van Das&Boom meegenomen.

5. Resultaten

5.1 Huidige grondgebruik

Voor de bepaling of een uitbreiding van een golfbaan mogelijk is binnen een dassenleefgebied is het huidige of recente grondgebruik belangrijk. Met andere woorden zorgt de aanleg van golfbanen voor een verbetering van het leefgebied van de das. Een maatstaf hierin vormt de aan- of afwezigheid van voedsel voor de das.

Het huidige grondgebruik van het onderzoeksgebied en het directe gebied eromheen is aangegeven op kaart 1.

Het agrarische gebied ingeklemd tussen het huidige golfterrein en de Berghemseweg bestaat ten opzichte van 2007 nog steeds uit akker. In het zuidelijk deel van dit akkercomplex worden twee akkers gescheiden door een greppel met braam en bremopslag.

Het perceel ten noordwesten van het grote akkerperceel heeft in 2011 dienst gedaan als maïsakker. De voorgestelde westelijke uitbreiding van het golfterrein vindt plaats op het voormalige MOB-complex (EHS). De restanten (geasfalteerde wegen) hiervan zijn nog te zien. Verder bestaat dit complex uit bos en struweel. Ten westen van dit MOB-complex bevindt zich de voormalige vatenhandel. Dit gebied bestaat nu uit een onvruchtbare grassige vegetatie op een kiezelrijke grond (foto 1).

Direct ten zuiden bevindt zich respectievelijk een akker en een paardenweide.

Nog zuidelijker, gescheiden door een bos, bevindt zich een akker die in 2011 is gebruikt voor de teelt van maïs.

Het onderzoeksgebied tussen de Vliegveldweg en de A50 bestaat deels uit (maïs)akker, deels uit een strook met kerstbomen en deels uit weilanden. Tussen de perceelsgrenzen bevinden zich hagen.

*Foto 1:
Voormalig vatencomplex.
Nu een schraal grasland met veel grind.*

5.2 Dassenburchten en dassenactiviteit

Binnen het onderzoeksgebied

Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich de volgende dassenburchten (nummering correspondeert met kaart 2) Op kaart 3 is de geconstateerde dassenactiviteit (mestputten, wroetsporen, wissels) aangegeven.

1a Coördinaten 167,02/414,98:

Burcht in steilrand op grens van akker met bos van circa 6 holen. Deze burcht wordt na een onbewoonde periode van twee jaar (2010 t/m 2011) weer belopen door das en ook door vos maar is niet meer het centrum van activiteit zoals in 2007. In het verleden zijn ter hoogte van de burcht holen in de akker dichtgeploegd. Deze burcht werd voor het eerst gevonden eind 2004.

- 1b. Coördinaten 167,05/414,93:** Onderdeel van burcht 1, maar sinds recent bewoond door das. Zeer verse graafactiviteit op 4 van de 6 holen (foto 2) waarvan één in de akkerrand (foto 3). Ook sleepsporen met nestmateriaal Tussen oude (1a) en nieuwe locatie (1b) zijn 4 verse mestputjes aangetroffen wat aangeeft dat das er weer sinds kort zit.

Foto 2: Hernieuwd bewoonde dassenburcht (1b) in steilrand naast akker

Foto 3: Ook op de rand van de akker heeft de das een hol (1b) gegraven

- 1c Coördinaten 167,04/415,04:** Op de grens van bos en akker zijn twee holen gevonden waarvan één de typische vorm had van een dassenhol. De uitgeworpen grond was te droog om prenten te onderscheiden. Bij het andere hol lag een uitgedroogde vossendrol.
- 2 Coördinaten 167,29/414,91:** In de greppel met braam- en bremopslag is er ten opzichte van 2007 een flinke teruggang in het aantal open holen. In 2007 waren er nog 5 holen open, nu nog maar één (met grote stortberg) Ongetwijfeld komt hier ook das, gezien de vele prenten op het zandpad parallel aan de greppel, maar dit hol is niet permanent bewoond. Een recent ingezakte gang is geconstateerd onder het pad (foto 4)

- 3a **Coördinaten 167,09/414,82:** één hol met grote stortberg op rand akker in greppel. Dit hol is voor het eerst ontdekt in 2011. Op 28 maart 2012 lag er een grote bol nestmateriaal voor het hol wat aangeeft dat dit hol gebruikt wordt door das.
- 3b **Coördinaten 167,08/414,80:** twee onbewoonde holen in greppel bos, niet bewoond door das (foto 5). Voor het eerst ontdekt in 2011.

Foto 4: Ingestorte gang/kamer van burcht 2 onder zandpad

Foto 5: In het verlengde van de greppel bevinden zich in het bos enkele holen (burcht 3b)

- 4 **Coördinaten 167,35/414,43:** In een reliëfrijk bosje ten oosten van de Berghemseweg bevindt zich een bewoonde dassenburcht van circa 10 holen waarvan er 6 door das belopen. Op 1 hol is gesleept met nestmateriaal. Het centrum van de dassenactiviteit is ten opzichte van 2007 verschoven naar het oosten. Veel wroetsporen in bos en een aantal verse mestputjes nabij de Berghemseweg (territoriumgrens?)

Verder zijn er in het onderzoeksgebied nog een aantal vluchtholen gevonden (nummering correspondeert met kaart 2).

- V1: In houtwal tussen Vliegveldweg en dassentunnel (B) op 5 meter afstand van raster (foto 6). Coördinaten 167,56/414,70
- V2: In greppel aan wegzijde dassenkerend raster (foto 7). Veel graafactiviteit das. Helaas is het dassenkerend raster langs de A50 zo lek als een mandje waardoor dassen aan de verkeerde kant van het raster kunnen komen. Coördinaten 167,55/414,67
- V3: In door mensen gegraven gat in paardenwei ter hoogte van de dassentunnel (C) onder de A50 (foto 8). Coördinaten 167,62/414,90
- V4: In rand helling oostelijk van grote akker. Flinke stortberg.

Foto 6: Vluchtpijp (V1) in houtwal nabij dassentunnel B

Foto 7: Vluchtpijp (V2) aan verkeerde zijde dassenraster A50

Foto 8: Vluchtpijp (V3) met grote stortberg in gat paardenwei

Buiten het onderzoeksgebied

Dassenburchten buiten het onderzoeksgebied maar waarvan de dassen mogelijk het plangebied gebruiken. (nummering correspondeert met kaart 2). Op kaart 3 is de geconstateerde dassenactiviteit (mestputten, wroetsporen, wissels) aangegeven.

5 Coördinaten 166,16/414,79

Deze burcht is in 2011 voor het eerst waargenomen na de complete vernieling van een dassenburcht circa 100 meter westelijker in 2009. De burcht bestaat uit 14 holen waarvan er 9 belopen door das. Ook wordt er gesleept met nestmateriaal. Vanuit de burcht loopt er een duidelijke wissel naar een faunapassage onder de Nistelrodeseweg/Heescheweg (foto 9).

Foto 9: Na de vernietiging van hun oorspronkelijke burcht hebben dassen weer een nieuwe burcht gegraven nabij de Nistelrodeseweg (burcht 5)

6 Coördinaten 168,02/414,06

Goed bewoonde burcht met 7 belopen holen van de in totaal 12. Ook vers gesleept met nestmateriaal.

7 Coördinaten 167,74/414,76

Grote (kraam)burcht met minimaal 20 holen, waarvan er 7 belopen door das. Sleepwissel naar dassentunnel B onder A50.

8 Coördinaten 168,05/415,16

Onbelopen dassenburcht van circa 7 holen in singel tussen twee graslanden.

9 Coördinaten 166,44/415,56

Oude hoofdburcht van het Arboretum op voormalige crossbaan. Nu bijburcht van burcht 10. Wel bewoond door das. In totaal minimaal 11 holen waarvan er drie belopen. Ook gesleept met nestmateriaal.

10 Coördinaten 166,22/415,69

Kraamburcht van 13 belopen holen van de in totaal 15 in nieuw haagbeukbosje (foto 10)

11 Coördinaten 166,35/414,78

Oorspronkelijke vossen/konijnenburcht van 3 holen. Verse ontlasting das op 1 hol

Foto 10: Inmiddels is er een flinke burcht (nr 10) ontstaan in het nieuwe haagbeukenbosje nabij het Arboretum

De dassen van burcht 5 maken zeker gebruik van het onderzoeksgebied. Er zijn duidelijke wissels gevonden vanuit de burcht richting burcht nr 11, het oude vatencomplex en de hier ten zuiden liggende akker (zie kaart 2).

Van burcht 6 is het ongewis of de dassen het onderzoeksgebied bezoeken. Mogelijk gebruiken ze de zuidelijkste tunnel (A) onder de A50. Ook van de dassen van burcht 9 en 10 is het niet duidelijk of ze zich begeven in het onderzoeksgebied. Er zijn geen duidelijke wissels gevonden die dit aantonen. De dassen van burcht 7 maken duidelijk gebruik van de dassentunnel (B) onder de A50. Maar omdat zowel bij de westelijke monding als aan de oostelijke vele mestputjes liggen, is het aannemelijk dat hier een territoriumgrens ligt tussen de dassen van burcht 7 en die van burcht 4

5.3 Dassentunnels en dassenactiviteit

Op kaart 2 zijn alle onderzochte dassentunnels aangegeven. Onderstaande nummering correspondeert ook met die op kaart 2. Op kaart 3 is de geconstateerde dassenactiviteit (mestputten, wroetsporen, wissels) aangegeven.

Algemeen: Door het slechte (of het ontbreken van) onderhoud door Rijkswaterstaat zijn op diverse locaties onderdoorgangen in het dassenraster, parallel aan de A50, geconstateerd. Dassen gebruiken daardoor helaas ook het gebied tussen raster en snelweg.

A A50 Hectometerpaal 128.650:

Oostzijde: goed gebruikt door das. Slot op inspectieput. Ter hoogte van haag op 128.770 nog steeds onderdoorgang in dassenraster A50. Wissel langs raster vanuit tunnel naar het zuiden.

Westzijde: nog steeds veel nestmateriaal in inspectieput (foto 11). Veel graafactiviteit van das nabij mondingen. Wissel vanuit vliegveldweg langs raster A50 naar het noorden tot aan dassentunnel D

Foto 11
Inspectieput van dassentunnel A vol met nestmateriaal van das.

B A50 Hectometerpaal 128.950

Oostzijde: sleepwissel vanuit bos naar dassentunnel, wroetsporen en mestputten nabij tunnelmonding. Slot op inspectieput

Westzijde: veel activiteit bij tunnelmondingen waaronder mestputten (foto 12). Inspectieput vol nestmateriaal. Ten noorden en ten zuiden van de tunnel gat in raster.

C A50 Hectometerpaal 129.100

Oostzijde: water in inspectieput. Wisseltje naar tunnel, verder geen activiteit.

Westzijde: graafactiviteit dassen rondom tunnelmonding. Wissel naar paardenwei.

D A50 Hectometerpaal 129.300

Oostzijde: mooie wissel naar tunnel.

Westzijde: beetje graafactiviteit van das.

E A50 Hectometerpaal 129.520

Ecotunnel met fietspad en stobbenwal.

Veel gebruik van honden. Geen dassenprenten gevonden.

Foto 12: Latrine (meerdere mestputten) nabij tunnel B

F A50 Hectometerpaal 129.720

Oostzijde: goed belopen door das, mooie wissel. Gat in raster naast tunnel.

Westzijde: tunnel matig belopen door das. Ten zuiden van tunnel gat in raster.

G Berghemseweg

Oostzijde: oude wissel naar tunnel. In achterliggend bosje wel verse ontlasting das (geen mestput)

Westzijde: tunnel vrijwel dicht met blad. Gat in raster naast tunnel

H Heescheweg/Nistelrodeseweg

Westzijde: zeer goede wissel vanuit dassenburcht naar tunnel.

Oostzijde: diverse wissels waaronder eentje richting oude vatenhandel en MOB-complex

J Heescheweg/Nistelrodeseweg

Westzijde: nauwelijks belopen

Oostzijde: nestmateriaal en prenten, wissel naar zuiden

5.4 Dassenslachtoffers

In tabel 1 en op kaart 2 zijn de bij Das&Boom geregistreerde verkeersslachtoffers onder dassen aangegeven.

Vinddatum	Locatie	Locatie omschrijving	X-coord	Y-coord
12-09-1996	NISTELRODESEWEG	THV HMP 4.1	166,20	414,78
14-05-2000	NISTELRODESEWEG	THV HMP 4.1	166,20	414,78
17-02-2004	NISTELRODESEWEG	THV VATENCOMPLEX	166,36	414,58
02-07-2011	HEESCHEWEG	THV MIDDELPAD	166,50	414,40
23-09-2009	BERGHEMSEWEG	TUSSEN NOORDERBAAN EN GOLFBAAN	167,16	414,24
15-03-2006	BERGHEMSEWEG	THV BEGIN GOLFTERREIN	167,21	414,38
14-07-2008	BERGHEMSEWEG	TEN NOORDEN VAN INGANG "GOLFBAAN"	167,22	414,40
09-08-1999	BERGHEMSEWEG		167,50	415,10
18-09-1993	BERGHEMSEWEG	TEGENOVER EIKENBOSJE,	167,50	415,14
12-07-1991	BERGHEMSEWEG	OP DE GRENS VAN EEN KLEIN BOSJE	167,50	415,15
18-07-1987	BERGHEMSEWEG	N-ZIJDE, 300M. NA Vliegveldweg	167,50	415,20
27-08-1996	BERGHEMSEWEG	NET TEN NOORDEN VAN HET ZANDPAD	167,50	415,24
24-05-1998	BERGHEMSEWEG	BIJ KRUISING MET ZANDWEG	167,50	415,35
20-07-1997	BERGHEMSEWEG	ONDER HOOGSPANNINGLEIDING	167,54	415,46
02-04-1995	GRAAFSE BAAN	BIJ ONDERDOORGANG AUTOWEG	167,56	415,88
17-03-2011	A59	UITVOEGSTROOK A59	167,57	415,92
16-03-2011	A59	AFSLAG A59 NAAR A50	167,58	415,96
01-03-2007	A50	THV HMP 129.0	167,62	414,82
07-05-2010	A50	THV AFSLAG OSS	167,64	414,90
19-03-2009	A50	THV HMP 129.280	167,70	415,08

Tabel 1: Verkeersslachtoffers onder dassen binnen een straal van 1 km van het onderzoeksgebied

6. Conclusies

Volgens het streekplan van de provincie Noord-Brabant bevindt het uitbreidingsgebied van het golfterrein zich in actueel dassenleefgebied. Het is volgens dit streekplan niet toegestaan om een golfterrein uit te breiden in de Agrarische Hoofdstructuur, subzone leefgebied dassen. Echter, onder bepaalde voorwaarden kan afgeweken worden van dit streekplan. Indien bij de aanleg en inrichting rekening worden gehouden met de hoofdfuncties van het dassenterritorium, namelijk de burchtlocaties, primaire voedselgebied en migratieroutes kan een golfbaan die onder strikte randvoorwaarden aangelegd wordt, op termijn een versterking van dassenleefgebied vormen (Arcadis rapport "Dassen en golfbanen duurzaam samen", 2005).

Voor een deel bestaat het onderzoeksgebied uit een grootschalig agrarisch landschap met weinig dekking en een beperkte periode van voedselbeschikbaarheid (maïs). Dit geldt vooral voor de akkers tussen de huidige golfbaan en de Berghemseweg ("De Vorssel"). Een gedeelte van deze grootschalige akker is echter in het zeer recente verleden (tot 2007) begraasd weiland geweest. Samen met de nu nog begraasde weilanden is dit primair voedselleefgebied voor de das. Het onderzoeksgebied bestaat verder voor een groot deel uit bos. Voor de das is dit primair voedselgebied.

Volgens de meest recente plannen zal de uitbreiding van de golfbaan voornamelijk plaatsvinden op het akkercomplex “De Vorssel”. Ook het gebied van het voormalige MOB-complex zal deel uitmaken van de uitbreiding. Ondanks dat er geen sporen van dassenactiviteit is geconstateerd (muv een dassenwissel) behoort dit gebied wel tot het primaire voedselgebied van de das. Overigens is dit gebied ook onderdeel van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur).

Gezien de aanwezigheid van bewoonde burchten, vluchtholen, wissels en mestputten en het intensieve gebruik van een aantal dassentunnels kan geconcludeerd worden dat de das het gehele onderzoeksgebied goed gebruikt. Enerzijds als voedselbron, anderzijds als vestigingsplaats. Deze conclusie wordt versterkt door de locaties van de verkeersslachtoffers.